

Semblança de Joan Cuscó i Aymamí

per Xèspir

“El que escrius és el que te
sembles més”

Proverbi

Voldria fer-te una entrevista -començo dient-li-. Com allò que tu fas que en dius Semblança.

-A mi? Per què! si jo no he fet res -em diu, mirant-me per damunt de les ulleres.

-No diguis mentides que et cauran les dents... És clar que has fet alguna cosa; de no haver-ne fet cap no et criticarien...

-(Una raó)... Bé, i què em posaràs a la semblança?

-El que vagi rajant. Provem-ho, eh?

-Tu mateix... (Per a tu va el pollastre).

Abans de tot diré que el nostre personatge va véixer l'u de gener del 1922; és Capricorní. Uf! De petit llegia pels descosits i li agradava fer ninots i escriure “coses”. Em diu que, adolescent, va començar -entre altres coses que mai no va acabar- una novel·la... El títol era: “El obrar del obrero”. Llavors consumia tota la literatura russa. Féu versos a l'Amor, a l'Amistat i a la lluna de València... Començà solfeig amb els Masllovet, Rifà, Cabané (s)... però esclatà la guerra i li van aixafar la guitarra... De llavors ençà mai més no ha afinat... També de petit pujà a l'escenari quan es requeria mainada. Ens explica una anècdota:

-Fou en una escena de “Genoveva de Brabante” que interpretava l'actor Francesc Gispert -l'actiu no la recordo- i en el moment que la parella s'abraça fortament al mig de l'escenari, jo, un marrec, vaig quedar enmig dels dos i quasi m'ofeguen... Crec que des d'aleshores el Teatre m'ha fet molt de respecte...

Escriu articles que envia a diversos setmanaris. Mai no va veure que n'hi haguessin publicat cap... Va al servei militar al Marroc (1943). A la caserna fa un diari mural en col·laboració amb Alfons Figueras, el dibuixant de l'AVUI. Des d'allà envia articles al diari “Sabadell”, que li publiquen.

-Vas fer quasi tres anys de “mili”.

-Sí; tant de temps va fer variar els meus projectes. Havia estudiat l'anglès i volia marxar a Anglaterra... Mira, sempre m'he sentit anglòfil...

-(Com jo, que sóc Shakespeare en “conya”...) Seguim: acabes la mili i et deus preguntar què carai has de fer.

-Exacte. Vaig contemplar el panorama i vaig decidir entrar en el món tèxtil.

-Com va ser que no volguessis continuar amb les dèries intel·lectuals?

-És que d'això no se'n podia viure. Calia pensar amb el cap, i amb els peus petjant bé el terra. Vaig estudiar la teoria de teixits; vaig posar-me davant dels telers... Puc dir que he estat un industrial de circumstàncies...

-Segueix, segueix.

-Vaig dedicar-me de ple al meu treball industrial: havia fet de teixidor, teòric, comptable, viatjant... Vaig treballar de sol a sol durant més de trenta anys, dormint de cinc a sis hores només... i estava fresc com una rosa d'abril... I totes les meves dèries literàries les havia tancat en un calaix, amb pany i forrellat... He treballat com un esclau, però cantant i xiulant com aquell que diu... Déu m'ha donat salut i feina.

-Creus en Déu?

-No vull ser irreverent, però és el meu “soci”.

Fem una breu pausa i no pas per encendre una cigarreta: cap dels dos no fumem.

-Com és que tornes, anys després, a reprendre la teva activitat de lletraferit?

-Veuràs, quan anava de viatge comercial sempre me'n duia la màquina d'escriure portàtil. Els dies de festa em quedava a la cambra de l'hotel i em passava les hores escrivint. En una ocasió, trobant-me a Alacant, vaig començar d'escriure uns aforismes festius. Vaig fer-ne una pila. Em vaig divertir d'allò més. Vaig titular-los “grageas”, en memòria de les *greguerías* de Gómez de la Serna. L'endemà, quan va venir a recollir-me el meu representant per anar a Albacete, va preguntar-me com havia passat el diumenge. Li vaig dir, tot marxant amb el seu cotxe carretera enllà, que m'havia divertit escrivint. Va demanar-me que li llegís. En cadascun dels aforismes s'hi feia un panxó de riure, convulsant-se de tal manera que el cotxe feia zigzagues per la carretera, amb evident perill d'accident. “Quan tornem a Alacant li presentaré el director del diari perquè li publiquin”. No ho vaig voler. En canvi, de retorn a Sabadell, ho vaig presentar al senyor Pallau, llavors director del “Sabadell”. Em va dir que tenia humor anglès. I així, de broma, vaig tornar a incorporar-me de col·laborador al diari local.

-Amb aquelles i altres “grageas” vas fer un llibre, oi?

-Sí, un llibret: “Grageas y otras puñetas”, amb dibuixos meus, elementals. (Però, amb el teu nom).

-Vas seguir col·laborant al diari-, dic, fent el sord.

-Sí. Llavors vaig encetar “Perfils” que es convertiren en les “Semblances”... Però, per unes raons o altres, deixaren de publicar-les...

-I com neix “Quadern”?

-Mira, havia fet la semblança de Dolors Miralles que vivia a Sant Cugat de Sesgarrigues. L'haviem anat a veure amb Mn. Geis i en Joan Maurí. Era l'any 1977. En una de les visites em lliurà d'amagat, un petit sobre que vaig posar-me a la butxaca. Vaig pensar que contenia algun paper confidencial. En arribar a casa i obrir el sobre vaig trobar-hi un bitllet de cinc-centes pessetes. M'havia volgut pagar el meu treball. Servo el mateix sobre i la targeta seva en la qual hi ha escrit, amb lletra trèmula: “molt reconeguda”, i el mateix bitllet... Tothom sap que la Dolors Miralles havia estat molt amiga de la família Folguera. Bé, aquell mateix any, corresponent a la seva gentil felicitació nadalenca jo li vaig escriure, entre altres coses, el que ara transcriu: “...I ara és bo que li parli d'aquell gest que vostè va fer quan vaig portar-li la seva “Semblança” publicada en el “Diari de Sabadell”. Vostè va obsequiar-me amb uns diners. Ha de saber, Maria Dolors, que jo mai he cobrat cap dels meus treballs literaris, i en el cas de la seva ofrena, vaig fer una cosa que vostè, quasi com a cosa de secret confessional cal que sàpiga. Aquelles cinc-centes pessetes foren per obrir un compte en el Banc de Sabadell a nom de “AMICS DE LES ARTS I DE LES LLETRES DE SABADELL”. Vaig emprar aquesta mateixa denominació que, molts anys abans, fou un pensament del poeta Folguera que volia instituir a la nostra ciutat i que, malauradament, no va poder realitzar. Jo tinc uns pensaments i m'agradaria que, en un futur, pogués portar a terme. Sàpiga, però, que la primera pedra ja ha estat col·locada. I ho ha estat amb aquell primer guany que vostè, tan delicadament, va fer-me. Voldria que aquestes lletres -aquestes paraules- fossin una felicitació nadalenca especial”...

En Joan continua.

-Vaig exposar a Mn. Geis, amb qui tenia una plena i total confiança, el propòsit de fer una revista cultural, de nom *Quadern* a l'empara d'Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell.

-Com ho va veure?

-Ho devia veure prou malament i pensava: "Es clavarà de cap a la paret..." però com que em va veure amb tanta il·lusió, només em féu unes observacions. Entre altres, recordo: -"Mireu, a vós no us coneixen i els "savis" de la ciutat us miraran de reüll i estudiaran quin peu calceu... De moment no compteu amb la meua col·laboració en els primers números: no us voldria "marcar"...". Amb el pseudònim de "Filo Prim" va col·laborar en el núm. 2 i mai més deixà de col·laborar-hi, en tots els sentits... Ell havia pensat, però, que "*Quadern*" tindria quatre dies de vida -o quatre números, tirant llarg...

-Es va equivocar, vaja!

-És que havia vist massa precedents en aquesta vessant.

-No han mancat col·laboradors a la revista?

-Sortosament, no. Tant els literaris com els artistes ningú mai no s'ha negat a col·laborar. "*Quadern*" resulta una obra de tots.

-Quin ha estat el motiu de la seva supervivència?

-Senzillament: un miracle.

-Explica't.

-En una ocasió, Ràdio Terrassa va demanar de fer-me una entrevista en directe i van formular-me aquesta mateixa pregunta: Com és que *Quadern*, una revista cultural, persisteix?. "És que tots els que hi "treballem" ho fem de franc". -"O sia, que treballem per amor a l'art: heus aquí el miracle..." va reconèixer la gentil parella de locutors.

-I el miracle ha anat continuant... I ara s'escau el desè aniversari. I voleu tirar la casa per la finestra amb tal motiu.

-És un dir, perquè no tenim ni casa ni finestra...

-Què ha pretès "*Quadern*"?. Explica, si et plau, la seva naturalesa i la seva comesa dins de l'àmbit cultural de casa nostra.

-Veuràs, "*Quadern*" ha estat titllat de vestir sotana, de carca, de poc polemista... que li falta marro. Puc dir que a "*Quadern*" s'hi pot encabir tothom qui vulgui; això sí, sense posar-se en política de cap bàndol, guardar respecte a les persones i a les institucions, no emprar paraules gruixudes ni barroeres, perquè no hi ha necessitat de tenir la llengua bruta, ni tampoc gastar erotisme ni "sang ni fetge"; ja hi ha d'altres

productes que venen tot això... "*Quadern*" ha estat d'una línia blanca i ha seguit una trajectòria ben definida des del seu inici...

-S'ha pensat en donar-li un tomb?

-Creiem que segueix un bon camí. Qui ens acompanya en el trajecte haurà pogut observar que s'hi han incorporat novetats i que s'ha anat millorant al pas del temps, si bé som conscients que tot és millorable i perfectible. "*Quadern*" no és perfecte, òbviament.

-Quina incidència té "*Quadern*" en la vida cultural de la ciutat?

-No sabria definir-t'ho; se'm faria difícil fer-ho d'una manera precisa. Creiem que té un públic, com tota mena de producte. No el podem comparar a un diari, ni a una tele, ni a una ràdio en ordre al nombre de consumidors. Ens sorprèn, però, que el desconeguim gent i sectors de la ciutat. (Alguns potser, el volen desconèixer...)

-No serà que no heu sabut vendre el producte com calia?

-En bona part has encertat. Ara bé; "*Quadern*" no té recursos per endegar una gran campanya de propaganda que costa diners. No entrem en el camp comercial ni lucratiu. Recorda el que hem dit abans: allò del miracle.

-És que avui ningú no fa res per res.

-Exacte! De Quixots cada dia n'hi ha menys. Tot el que no són pessetes són punyetes. Això és tan clar com l'aigua del Ripoll... (És un dir, perquè la seva aigua baixa sempre tenyida o aqua rel.lada...).

-Fa poc "Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell" s'ha constituït en Fundació. Hi ha d'haver evidentment, uns alts propòsits.

-És cert. La cosa és elemental, com diria Holmes. Una obra pot continuar i persistir quan hi ha un esperit i uns homes continuadors. L'obra personal sol acabar quan acaba l'home que l'ha creada. Pot quedar el testimoni, l'obra feta que pot esdevenir anècdota o bé història, i prou. Cal que hi hagi una pervivència gràcies al relleu humà; gràcies a que uns altres continuïn l'obra començada i que mereixi seguir viva, operant. Ara és la Fundació qui recull una herència, un esperit i qui ha de comprometre's no tan sols continuant-la, sinó millorant-la, superant-la perquè, com he dit abans, tot és perfectible i millorable.

-Sembla que heu pensat amb idea de futur treballant fermament el present. Bé; i com ho veus, tu?

-Amb optimisme. Un optimisme mesurat, sense triomfalisme de cap mena, per no enganyar-nos. No podem deixar

de pensar que vivim en una societat renovada, en la qual els valors que abans privaven avui són cosa desqualificada, desvaloritzada. Domina el materialisme. Hi ha una prepotent societat de consum manipulada, dirigida per grans interessos materials. Això condiciona i marca. Ara bé, tot és relatiu, com deia el nostre Joan Oliver. Les coses poden canviar, si no del tot, en part. Cal, doncs, mantenir una esperança optimista.

-Tu, home d'idees, que sempre fas moure el "comptador", junt amb altres col·laboradors, bé haureu pensat en projectes a realitzar d'ara endavant.

-Es treballa amb aquest esperit innovador. O restaurador, perquè s'ha de pensar que en aquest món tot ja és inventat, malgrat que hi ha qui pensa descobrir la sopa d'all.

-Podries avançar-nos alguns projectes?

-No hi ha cap inconvenient. Ara bé, et demano que et desplacis a un altre lloc d'aquesta mateixa revista en el qual es parla de tot això. Et recordo que hi ha un equip en el qual tothom hi juga i en forma part.

-No serà que vols llençar pilotes fora?

-No. M'agrada que la pilota estigui sempre en joc...

En Joan es posa nerviós. Està frisant per acabar. Cal, però, una darrera pregunta:

-I com va aparèixer la "Biblioteca *Quadern*"?

-Va començar quan jo volia fer uns articles per a "*Quadern*" sobre les nostres eixides sabadellenques. Vaig pensar que les podria il·lustrar l'Agustí Masvidal. Ho ha veure bé i fins i tot va suggerir que se'n podria fer un llibre. I així va sortir "*De les eixides*". D'elles arrenca la Biblioteca... Però no em facis dir res més. En parla d'ella l'amic Pere Roca i Garriga en aquestes pàgines.

I afegeix, a tall de súplica:

-No ens fem pesats, Xèspir, i acabem aquesta "llauna".

-Acabem-la, Joan.

Foto: Luis Brunet

Perfil

- Té més cebes al cap que cabells...
- Tossut com una mula aragonesa.
- No camina: corre...
- Fa moltes coses. I no n'acaba cap.
- Les deixa amb punts suspensius....
- Somiatruites. (I somia en color).
- Té més feina de la que pot fer.
(Com que treballa per "amor a l'art")...
- És una mena de Quixot: veu més "cabeçuts" que gegants...
- Li agrada l'humor.
- I, per postres, la fruita del temps i el pa amb vi i sucre...

Questionari "PROUST"

- El principal tret del meu caràcter?
-Vehement.
- La qualitat que prefereixo en un home?
-Honrat i treballador, com deien els avis.
- La qualitat que prefereixo en una dona?
-Honrada, neta i treballadora, com deien les àvies.
- Allò que més estimo en els amics?
-Que no siguin de plàstic.
- El meu principal defecte?
-"Agafar" més feina de la que puc fer...
- La meva ocupació preferida?
-Estar ocupat, senzillament.
- El meu somni de benestar?
-Viure en una societat millor. (Una utopia boja...)
- Quina fóra la meva pitjor desgràcia?
-Perdre la raó, entre moltes d'altres.
- Què voldria ser?
-L'Àngel de la Guarda, sense nòmina municipal...
- On desitjaria viure?
-A Xauxa o al Paradís.
- Quin color prefereixo?
-El blanc, per poder escriure al damunt...
- Quina flor prefereixo?
-Entre moltes, la carxofa, que no és flor però és comestible...
- Quin ocell prefereixo?
-El passarell per ser un passarell...
- Els meus autors preferits?
-De tota una pila, em "caso" amb en Pla.
- Els poetes preferits?
-Com que no sóc "universalista", em quedo amb els quatre coneguts de casa...
- Els herois de ficció?
-Per damunt de tots, ara i sempre, el Quixot.
- Les meves heroïnes de ficció?
-Les que m'invento...
- Els meus compositors preferits?
-Aquell "concertista" que tocava la flauta i s'endugué totes les rates...
- Els pintors predilectes?
-Entre tants, em "caso" amb en Gimeno.
- Els meus herois de la vida real?
-Els qui van a peu pla i no damunt d'un burro...
- Les meves heroïnes històriques?
-Aquelles que tenen menys històries, que són les més felices...
- Els noms que prefereixo?
-El meu, i Josep, Maries i ases que n'hi havia a totes les cases...
- Què detesto més que cap altra cosa?
-Els qui tenen el cap quadrat. I els que p... fora de l'orinal.
- Quins caràcters històrics menyspreo més?
-Els qui han empestifat la història.
- Quina reforma admiro més?
-S'ha reformat alguna cosa?
- Quins dons naturals voldria tenir?
-Mantenir la fe i la il·lusió.
- Com m'agradaria morir?
-No crec que sigui cosa que agradi a ningú. I ningú no pot quedar per llavor... Aleshores, morir en pau i de panxa enlaire...
- Estat present del meu esperit?
-Bé, gràcies.
- Fets que m'inspiren més indulgència?
-Els dels polítics que prometen l'oro i el morro... I també els qui tenen l'ànima de càntir...
- El meu lema?
-N'uso més d'un. Com a mostra, dos: "Fes tot el bé possible, que solament Déu t'ho reconeixerà"... I "Perdona'ls, que no saben el que es fan"...
- Com sóc?
-Normalet, quan res no em fa mal... Algú em diu que vaig amb un lliri a la mà; altres creuen que hi vaig amb dos... Penso que totes les persones són bones, fins que em demostren el contrari...
- (...)